

UDK 378.091(477.84)ГДПІ «1985/1991»

DOI: 10.2518/2307-7778.19.01.20

Яна КУКУЛЕНКО

аспірантка кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21001 (yanusik@meta.ua)

Yana KUKULENKO

postgraduate student of the Department of World History, Vinnytsya State Pedagogical University named after Mikhailo Kotsyubinsky, Ostrozkyu str., 32, Vinnytsa, 21001 (yanusik@meta.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9329-5909>

НАВЧАЛЬНА РОБОТА ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПЕДІНСТИТУТУ В РОКИ ПЕРЕБУДОВИ

Анотація. *Мета дослідження* – використавши архівні джерела і матеріали періодики, проаналізувати навчальну роботу Тернопільського державного педагогічного інституту у роки горбачовської перебудови. **Методологія дослідження** базується на загальнонаукових методах, у т.ч. аналізу, синтезу, методах аналогії і порівняння, діалектичному. Використовувалися також різні спеціально-історичні методи історичного дослідження. Серед них – ретроспективний та історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-типологічний, проблемно-хронологічний, структурно-функціональний. **Наукова новизна** полягає в тому, що на сьогоднішній день не створено аналітичного наукового дослідження з історії Тернопільського педагогічного університету, зокрема, вперше у цій статті досліджено навчальну роботу попередника нинішнього педуніверситету – педагогічного інституту у перебудовчий період. **Висновки.** *упродовж* другої половини 80-х рр. – початку 90-х рр. XX ст. сталися значні зміни у навчальній роботі Тернопільського педінституту. Зокрема, впроваджено національно орієнтовані плани підготовки, почали використовувати нові форми організації навчального процесу, поглибилися українізаційні процеси, хоча, загалом, питання українізації інституту вирішувалося складно. Керівництво вишу брало до уваги пропозиції, зокрема, студентів щодо удосконалення навчальної роботи. Впроваджувалися нові спецкурси, спецсемінари, практикуми і факультативи, більше уваги приділяли вивченню іноземних мов, зміцненню зв'язків зі школами, поширювались нові форми і методи активного навчання, розширювалася комп'ютеризація навчального процесу. Водночас, до кінця десятиліття суттєво знизився абсолютний і якісний показник успішності студентів, частина з яких отримала стягнення.

Ключові слова: інститут, навчання, викладач, студент, успішність.

EDUCATIONAL WORK OF TERNOPIL PEDAGOGICAL INSTITUTE IN THE YEARS OF RECONSTRUCTION

Annotation. *The purpose of the study* – using archival sources and periodicals, to analyze the educational work of the Ternopil State Pedagogical Institute in the years of Gorbachev's reconstruction. **The research methodology** is based on general scientific methods, incl. analysis, synthesis, methods of analogy and comparison, dialectical method. Were used also various special historical methods of historical research. Among them are retrospective and historical-genetic, historical-comparative, historical-typological, problem-chronological, structural-functional. **The scientific novelty** lies in the fact that today there is no analytical research on the history of the Ternopil Pedagogical University, in particular, for the first time in this article, the educational work of the predecessor of the current pedagogical university – Pedagogical Institute during the reconstruction period. **Conclusions.** *During the second half of the 80s. – early 90s. Of the XX century* there have been significant changes in the educational work of the Ternopil Pedagogical Institute. In particular, nationally-oriented training plans were introduced, new forms of organization of the educational process began to be used, Ukrainization processes deepened, although, in general, the question of the Ukrainization of the institute was difficult to decide. The management of the university took into account the proposals, in particular, of students to improve academic work. New special courses, special seminars, workshops and electives were introduced, more attention was paid to learning foreign languages, strengthening ties with schools, new forms and methods of active learning were spreading, and the computerization of the educational process was expanding. At the same time, by the end of the decade, the absolute and qualitative indicator of student performance declined significantly, some of which received a penalty.

Key words: institute, teaching, teacher, student, progress.

Постановка проблеми. В умовах перебудови вищої школи, демократизації і гласності, переоцінки цілого ряду суспільних явищ, поглиблення уваги до самостійної творчої роботи студентів особливого значення набувала чітка організація навчально-виховного процесу. В організації навчальної роботи були об'єктивні труднощі. Вони зумовлені, насамперед, зростанням кількості студентів, внаслідок чого не вистачало навчальних приміщень, молодь на тривалий період залучалася на сільськогосподарські роботи. Значною мірою це стосується і Тернопільського педінституту імені Я. О. Галана.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дане питання практично не досліджене. У колективному виданні «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Тернопільська область» у розділі, що висвітлює віхи історії Тернопільського педуніверситету (Vyshcha, 2011), жодного слова не сказано про перебудовний період. На сайту цього вишу зазначено, що у 1990 р. посаду ректора обійняв В. Кравець. Зважаючи на це, у нашій статті, використавши архівні джерела і матеріали періодики, спробуємо проаналізувати навчальну роботу в означеному закладі у роки перебудови.

Мета дослідження – використавши архівні джерела і матеріали періодики, проаналізувати навчальну роботу Тернопільського державного педагогічного інституту в роки перебудови.

Виклад основного матеріалу. Важливим чинником вдосконалення системи підготовки учителів і основою навчального процесу були навчальні плани і програми. У липні 1989 р. впровадили національно орієнтовані плани підготовки, внаслідок чого у навчальний процес ввели принципово нові суспільствознавчі курси. Замість традиційних курсів історії КПРС і наукового комунізму з'явилися соціально-політична історія ХХ ст., соціально-політична теорія сучасного соціалізму, а у 1990 р. – основи економічної теорії і соціології, філософія, політологія, соціальна психологія. Запровадили історію України, історію і теорію релігії і атеїзму, історію і теорію світової та вітчизняної культури, спецкурси з актуальних проблем суспільного розвитку (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1607, p. 23–24; f. r. 21, d. 9, c. 2261, p. 89). Щоправда, у ряді випадків змінювали лише назву предмету, а зміст програми практично не оновлювався. На цю обставину звернув увагу ректор В. Кравець, який 30 серпня 1990 р. з цього приводу зазначав: «Програму з предмету [«Історія релігії і атеїзму»] треба докорінно переробити. А то вийшло, що ми змінили лише назву предмету, залишивши попередню програму. Сьогодні ж в суспільстві відбувається зближення церкви і культурно-освітніх закладів, іншими очима дивляться на релігію і духовність, відкриваються недільні школи і звести викладання даної дисципліни лише до атеїстичної пропаганди було б в крайньому випадку недалекозоро» (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2261, p. 24). Відповідно, вносили зміни у назви кафедр. У лютому 1990 р. у Тернопільському педінституті кафедру історії КПРС і наукового комунізму перейменували на кафедру політичної історії і теорії соціалізму (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2159, p. 208], а в серпні 1990 р. – на історії і політології (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2261, p. 93].

У педінституті почали використовувати нові форми організації навчального процесу. Наприклад, у 1988/89 н.р. впроваджували концептуально-дійовий підхід при організації лекцій (кафедра інформатики), модульну систему навчання і контролю (кафедри хімії і ботаніки), використання ПЕОМ «Агат» і «Ямаха» при моделюванні мікро- і мікроявищ (кафедри анатомії, фізики), відеотехніки (кафедри ботаніки і зоології), безсесійне навчання і плаваюча сесія (кафедра російської мови), моделювання конкретних педагогічних ситуацій (кафедра педагогіки, випускаючі кафедри), впровадження активних методів навчання і ділових ігор, проведення

лабораторно-практичних занять на базі школи-лабораторії (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2159, p. 10].

У зв'язку із реалізацією закону «Про мови в Українській РСР» зріс план прийому на спеціальність «Українська мова і література». Крім того, у 1990 р. у виші відкрито спецфакультет з перепідготовки педкадрів з вищою освітою для одержання другої спеціальності «Українська мова і література». Того року набрали групи у 25 осіб, що студювали на стаціонарі (CSAHAAU, f. 166, d. 17, c. 72, p. 98–101).

Більшість дисциплін викладалися українською мовою (CSAHAAU, f. 166, d. 17, c. 43, p. 138). Все ж маємо зазначити, що питання українізації інституту вирішувалося складно. Вина лежала, насамперед, на ректорові Ю. Іващенку. Про це відкрито заявив 30 серпня 1989 р. вчений секретар інституту М. Ткачук. Він вважав, що в інституті слід прийняти ухвалу про викладання навчальних дисциплін українською мовою, оскільки інститут готував спеціалістів переважно для шкіл Тернопільщини, де навчання велося українською мовою. М. Ткачук критикував ректора і за те, що він відтягував створення факультету української мови і літератури. Вже й міністр освіти М. Фоменко дав «добро», підтримав цю ідею народний депутат СРСР П. Гром'як, але для цієї благородної справи нічого не робилося. Наукову продукцію у виші видавали переважно російською мовою. Стенди музею історії освіти Тернопільщини оформлені «суржилом». Миколу Платоновича підтримав завідувач кафедри естетики, етики і наукового атеїзму, який вважав, що слід піднести рівень української мови в інституті й місті (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2159, p. 9–10). Усе ж тоді це питання вирішити не вдалося. 27 лютого 1990 р. на розширеному засіданні парткомітету, завідувач кафедри української мови В. Мельничайко повідомив, що до того часу до втілення в життя Закону про мови ще не приступили. Не розроблені конкретні заходи щодо переходу на українську мову, не вся документація оформлялася українською мовою (Zasidannia, 1990, p. 1). Водночас, на цьому ж засіданні прийняли звернення до депутатів Верховної Ради СРСР з приводу передбачуваного узаконення на сесії офіційний статус статусу російської мови в радянській федерації: «Закон про офіційний статус російської мови, якщо він буде прийнятий, означатиме катастрофу для української нації, бо він перекреслить сподівання українського народу на відродження української мови після кількостолітньої наруги. Ухвалений закон про мови буде зведений нанівець. Законопроект є проявом великодержавних амбіцій, відгомін імперського, але ніяк не нового мислення...» (Zvernennia, 1990, p. 1).

Колективи вишів отримали право вносити пропозиції щодо вдосконалення навчального процесу. 28 лютого 1990 р. члени вченої ради інституту ухвалили задовольнити вимоги студентів щодо удосконалення навчального процесу. Зокрема, вони вимагали: 1) ставити не більше трьох пар на день, а один з днів тижня відводити для самоосвіти; 2) надати юридичної і фактичної чинності праву студентів на вільне відвідування лекцій, а також праву студентів складати екзамени і заліки з будь-якої дисципліни по мірі готовності; 3) зменшення обсягу і змісту предметів шляхом їх деідеологізації і деполітизації; 4) викладання марксизму-ленінізму як однієї з багатьох суспільних теорій на рівних правах з іншими теоріями, скасування екзамену з історії атеїзму та релігії як такого, що закону про свободу совісті; 5) введення альтернативних курсів шляхом залучення позаінститутських кадрів (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2159, p. 226, 229).

Впроваджувалися нові спецкурси, спецсемінари, практикуми і факультативи, наприклад, «Соціальна психологія колективу» (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1828, p. 3), «Основи педагогічної майстерності», яку вперше прочитано у Полтавському педінституті (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1942, p. 74). Завідувач кафедри педагогічної майстерності, яка була створена у 1987/88 н.р., Тернопільського педінституту професор Е. Гришин вказав на помилки, яких припускалися колеги-полтавчани: «...[вони] зосередили всю свою увагу на педагогічній техніці (міміка, жест, поведінка

вчителя), по-друге, вони не подолали замкнутості своєї кафедри, оскільки все вирішує педагогічна майстерність, по-третє, полтавчани не об'єднали методистів інституту». На думку професора доцільніше було б звернути увагу, насамперед, на викладання спецкурсів з педагогічної етики і естетики, дисциплін, пов'язаних з технікою уроку, технікою виховання. Завідувач кафедри природничих дисциплін В. Тареев був ще категоричнішим: «...душа болить, коли йдеться про навчальні плани, народжені у Полтавському педінституті. У всьому потрібна розумна межа, у полтавському плані такої розумної межі немає. Полтавський план – це професійний злочин, вони перейшли норми» (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1942, p. 74; c. 2159, p. 332).

У педінституті більше уваги почали приділяти вивченню іноземних мов. У 1985/86 н.р. англійську мову вивчали 1338 студентів, німецьку – 749, французьку – 219 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1699, p. 2), у 1990/91 н.р. – відповідно 1384, 560 і 310 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2265, p. 1zv.).

Певна увага приділялася навчально-методичній роботі. Зокрема, працював інститутський семінар педагогічної майстерності для молодих викладачів. Зміцнювалися зв'язки вишу зі школою. У 1987 р. до роботи в школі залучено 146 викладачів, а 78 вчителів середніх шкіл проводили заняття зі студентами інституту, керували педпрактикою. Кафедри запрошували для читання спецкурсів кращих вчителів-новаторів, наприклад, Є. Сампару, Л. Безуглу, С. Денеку (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1942, p. 13, 16, 78). Практикували спільні виїзні засідання кафедр і методичних об'єднань шкіл (СШ № 1, № 15 і № 16, СПТУ № 25) (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1694, p. 221; c. 2054, p. 39). Кафедри створювали свої філії у школах. На 1988 р. працювали 5 реально діючих філій: кафедри фізики і методики викладання фізики (СШ № 1); української мови та української літератури (СШ № 15); педагогіки і методики початкового навчання (СШ № 17); теоретичних основ фізичного виховання (СШ № 23). У травні 1990 р. філії мали 22 кафедри із 34 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1942, p. 72; c. 2054, p. 41; c. 2159, p. 342). Крім того, кафедра педагогіки і методики початкового навчання створила школу раннього естетичного виховання школярів 1–3 класів, в межах якої функціонував дитячий музичний театр (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2054, p. 44]. Викладачі здійснювали керівництво написанням кандидатських дисертацій учителями міста і області. Результати наукових досліджень вчителі доповідали на звітній науковій конференції інституту, наприклад у 1988 р. (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2054, p. 46).

Тернопільський педінститут був важливим методичним центром всеукраїнського масштабу. Так, 1 січня 1988 р. у виші створили факультет підготовки і підвищення кваліфікації організаторів народної освіти. До грудня 1989 р. тут студіювали 626 директорів загальноосвітніх шкіл та їх заступників із 22 областей України (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2159, p. 148, 335). У 1990 р. на курсах підвищення кваліфікації інститут прийняв 660 вчителів (CSAHAAU, f. 166, d. 17, c. 37, p. 27–28]. У березні 1987 р. і в березні 1990 р. у виші проведено республіканські предметні олімпіади учнів шкіл та СПТУ відповідно з математики і хімії (CSAHAAU, f. 166, d. 15, c. 9312, p. 97; d. 17, c. 68, p. 11–12).

Поширювались нові форми і методи активного навчання. У педінституті, реалізуючи цільову програму «Учитель» впровадили у навчальний процес лекції з проблемно-концептуальним підходом, ділові і дидактичні ігри, моделювання навчальних ситуацій, психолого-педагогічний тренінг тощо. З вересня 1988 р. ввели нову форму роботи – індивідуальні заняття. Склали графіки контролю за їх проведенням та наданням допомоги студентам. Водночас, у звіті про роботу вишу щодо реалізації програми зазначалося, що викладачі не надавали конкретної допомоги студентам, не здійснювали контроль за роботою кожного з них. Кафедри не розробили банк індивідуальних занять, рекомендації та вказівки по їх виконанню. Не випадково половина опитаних студентів висловили своє незадоволення організацією

самостійної роботи та індивідуальних занять. Значна частина молоді зазначили, що самостійна робота студентів перетворилася на їх самопідготовку під «наглядом» викладачів (CSAHAAU, f. 166, d. 17, c. 4, p. 33–35).

Однією з форм вивчення і пропагування передового педагогічного досвіду і досягнень педагогічної думки було запрошення для читання лекцій знаних спеціалістів. У 1985/86 н.р. заняття проводили 7 вчених, що представляли АН УРСР, провідні виші, а у 1986/87 н.р. – 13 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1831, p. 27].

Починаючи з другої половини 80-х рр. ХХ ст., регулярно проводилося анкетування «Викладач очима студентів», у якому давали оцінку професійним якостям викладачів, які мали обиратися на новий термін роботи. Тернопільському педінститутах (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1942, p. 29].

Розширювалася комп'ютеризація навчального процесу. Це пов'язано з тим, що з 1985/86 н.р. відповідно до березневої постанови 1985 року ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР в усіх середніх навчальних закладах запроваджено курс «Основи інформатики та обчислювальної техніки» (Miroshnychenko, 1985, p. 93). У 1985/86 н.р. було 319 ЕОМ, з яких у навчальному процесі використовували 64, що розміщувалися у двох комп'ютерних класах (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1607, p. 8), у 1986/87 н.р. – відповідно 452 і 72 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1831, p. 16]. Успішна робота у цьому напрямку зумовили те, що поступово виш почав перетворюватися у методичний центр. У червні 1987 р. тут відповідно до наказу міністра освіти УРСР проведено регіональний семінар на тему «Використання «КУВТ-86» в навчальному процесі» і «Використання персонального комп'ютера «Агат» у навчальному процесі» (CSAHAAU, f. 166, d. 15, c. 9316, p. 27). 10 жовтня 1990 р. наказом Міністерства народної освіти УРСР при трьох педінститутах, у т.ч. Тернопільському, створили регіональні центри з впровадження у навчальний процес нових інформаційних технологій з використанням ЕОМ типу IBM PS/2 (проект «Пілотні школи»). Згідно з проектом передбачалося, починаючи з 1991 р., обладнати базові середні загальноосвітні школи комплектами обчислювальної техніки фірми IBM для проведення експериментальної роботи з широкого впровадження нових інформаційних технологій у навчальний процес (CSAHAAU, f. 166, d. 17, c. 73, p. 142–143).

У підготовці фахівців важливим критерієм якості навчання є результати екзаменаційних сесій. У 1985/86 н.р. абсолютний показник на літній сесії склав 96,5 %, якісний – 54,3 % (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1607, p. 13; c. 1694, p. 15); у 1986/87 н.р. – 96 % і 51,7 % (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1828, p. 11); у 1988/89 н.р. – 93,01% і 44,6 % (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2159, p. 11), у 1989/90 н.р. – 89,9 % і 45,6 % (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2261, p. 18–19). Таким чином, до кінця десятиліття абсолютний і якісний показник суттєво знизився. На заочній формі навчання успішність була ще нижчою. У Тернопільському педінституті у 1985/86 н.р. абсолютний показник на літній сесії склав 88 %, якісний – 23,4 % (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1694, p. 15), у 1986–1987 н.р. – відповідно 86 % і 22 % (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1828, p. 12).

Частина молоді отримала стягнення, наприклад, у 1985 р. – 87, у 1986 р. – 186, у т.ч. по комсомольській лінії – відповідно 53 і 61, адміністративній – 23 і 112, профспілковій – 11 і 13 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1607, p. 33; c. 1831, p. 5). Низка студентів через неуспішність вибули з інституту. У 1986/87 н.р. загалом покинули стіни закладу 185 студентів стаціонару і 202 заочників, серед яких відповідно 67 і 145 – через неуспішність (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1942, p. 22). У 1987/88 н.р. вибуло 204 студентів, у т.ч. 71 – через неуспішність (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2058, p. 1), у 1989/90 н.р. – відповідно 302 і 129 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2265, p. 1). Деякі студенти порушували трудову дисципліну. У 1988/89 н.р. вони мали 57 тис. год. пропусків (у середньому 20 год. на одного студента), у т.ч. без поважних причин – відповідно 20 тис. і 6 год. (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2159, p. 31). У 1986/87 н.р. зі

стаціонару відрахували 7 студентів за порушення трудової дисципліни, 5 – за аморальні вчинки (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1831, p. 4; c. 1942, p. 22).

Студентів і викладачів морально і матеріально заохочували. У 1985 р. було заохотили 656 студентів, у 1986 р. – 1002. Зокрема, у 1985 р. отримали грамоти 79 хлопців і дівчат, у 1986 р. – 229, подяки – відповідно 347 і 318, премію – 204 і 207, нагрудні знаки ЦК ВЛКСМ «За відмінне навчання» – 20 і 46, занесли до Книги Пошани – 20 і 46 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1607, p. 33). У 1986/87 н.р. заохотили 731 студента (грамоту отримали 257 осіб, грошову премію – 316, цінний подарунок – 67, подяку – 91) (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1831, p. 5).

Кращим студентам надавали іменні ленінські стипендії. У Тернополі щорічно таку стипендію отримували по 4 студенти (CSAHAAU, f. 166, d. 15, c. 9317, p. 5–17; c. 9343, p. 164–165). Наприклад, у 1987/88 н.р. ленінські стипендії призначили Н. Дробик, О. Маланюк, В. Остапцю, О. Токару; стипендії профспілок СРСР – Н. Нетребяк (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1828, p. 375), у другому семестрі 1990/91 н.р. – ленінські стипендії отримували З. Сидор, О. Шевчук, В. Медвідь, І. Зуляк; профспілок СРСР – В. Бойчук; вченої ради інституту – Л. Миронова, Т. Лях (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2261, p. 207).

Що стосується викладачів, то у 1985/86 н.р. заохочення отримали 234 особи, у 1986 р. – 154, у т.ч. значок «Відмінник народної освіти УРСР» – відповідно 1 і 3, грамоти Міністерства освіти УРСР – 6 і 5, подяки інституту – 190 і 109, грамоти – 17 і 18, цінний подарунок – 21 і 15 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1607, p. 33). У 1986/87 н.р. Почесну грамоту Міністерства освіти УРСР отримали 4 викладачі, подяку – 215, грошову премію – 3. Водночас, деякі викладачі отримали стягнення, наприклад, у 1985 р. їх було 3, у 1986 р. – 4, у 1986–1987 н.р. – 21 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1831, p. 5).

Ректорат, деканати і кафедри інституту приділяли значну увагу організації і проведенню педагогічної практики студентів. У виші практикували заслуховування на засіданнях кафедр керівників педпрактики, а також самих практикантів про хід їх роботи. Під час таких звітів студенти не лише інформували кафедру про проведення навчальної і виховної роботи в школі, але і про те як вони теоретичні знання реалізовували на практиці. Наприкінці педпрактики студенти захищали звіти про результати своєї роботи, виступали з доповідями про проведені наукові дослідження по конкретних темах, оформляли виставки підготовлених ними наочних посібників, приладів і т.п. (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2159, p. 341). Водночас, 25 грудня 1990 р. на засіданні вченої ради звернули увагу на такі недоліки: «Не було чіткої системи і контролю з боку деканатів, на окремих кафедрах не раціонально розподіляється години між викладачами по керівництву педпрактикою, на кафедрах не було належного рівні підготовленої документації з питань педпрактики, не заслуховуються звіти студентів про їх навчально-виховну роботу в школі, не завжди своєчасно і якісно проводяться настановчі і підсумкові конференції тощо» (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2261, p. 151).

Частина викладачів Тернопільського педінституту вводили до складу Державних екзаменаційних комісій інших педвишів. Наприклад, у 1988 р. науково-педагогічні працівники екзаменували випускників Івано-Франківського, Кам'янець-Подільського, Луцького, Мелітопольського і Полтавського педінститутів. Водночас, до Тернополя для участі у деках прибули представники Інституту мовознавства АН УРСР, Кіровоградського, Вінницького, Житомирського, Бердянського, Дрогобицького, Івано-Франківського педінститутів, Тернопільського фінансово-економічного інституту, Львівського політехнічний інституту (CSAHAAU, f. 166, d. 15, c. 9344, p. 93–124).

Частина молоді виконували дипломні роботи. У 1986 р. у Тернопільському педінституті захистили 178 дипломних робіт, у т.ч. на стаціонарі – 116 (DA TNPU, f. r.

21, d. 9, c. 1828, p. 191), у 1989 р. – відповідно 341 і 260 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2159, p. 180, 335], у 1990 р. – 398 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2261, p. 39].

Маємо деякі дані щодо кількості випускників. У 1985 р. закінчили виш 968 осіб при плані 931 особа, у т.ч. 592 за денною формою навчання, 376 – заочною; у 1986 р. – відповідно 765 і 805, 455 і 310 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1607, p. 2; c. 1699, p. 1; c. 1833, p. 1). У 1987 р. стаціонар випустив 464 молодих спеціалістів (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1946, p. 1), у 1988 р. – 549 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2058, p. 1), у 1990 р. – 559 (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 2265, p. 1).

Більшу частину випускників розподіляли. У 1985 р. отримали право на вільне працевлаштування 0,7 % випускників, у школи направили 96,8 %, у т.ч. сільські – 71,5 %; в інші організації – 2,6 %; у 1986 р. – відповідно 2 %, 90 %, 75,1 %, 3,9 %. У 1986 р. 19 випускників не прибули за призначенням, з яких 17 були призвані на військову службу (DA TNPU, f. r. 21, d. 9, c. 1607, p. 3].

Висновки. Упродовж другої половини 80-х рр. – початку 90-х рр. ХХ ст. сталися значні зміни у навчальній роботі Тернопільського педінституту. Зокрема, впроваджено національно орієнтовані плани підготовки, почали використовувати нові форми організації навчального процесу, поглибилися українізаційні процеси, хоча, загалом, питання українізації інституту вирішувалося складно. Керівництво вишу брало до уваги пропозиції, зокрема, студентів щодо удосконалення навчальної роботи. Впроваджувалися нові спецкурси, спецсемінари, практикуми і факультативи, більше уваги приділяли вивченню іноземних мов, зміцненню зв'язків зі школами, поширювались нові форми і методи активного навчання, розширювалася комп'ютеризація навчального процесу. Водночас, до кінця десятиліття суттєво знизився абсолютний і якісний показник успішності студентів, частина з яких отримала стягнення.

Бібліографія

Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Тернопільська область (2011). Київ: Знання України. 279 с.

Відомчий архів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (ВА ТНПУ)

History of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. URL: <http://tnpu.edu.ua/en/about/history/> (дата звернення: 12.03.2019).

Засідання парткому (1990). *Студентський вісник*. Тернопіль, 6 берез., 1.

Звернення до депутатів Верховної Ради Союзу РСР (1990). *Студентський вісник*. 6 берез., 1.

Мірошниченко, І. Г. (1985) Підготовка студентів-фізиків до експлуатації навчальної електронної апаратури. *Радянська школа*, 8. С. 93–95.

Нагачевський, І. А. (1989). Реалізуємо програму «Вчитель». *Радянська школа*, 8. С. 81–82.

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України).

References

Vyshcha (2011) Vyshcha pedahohichna osvita i nauka Ukrainy: istoriia, sohodennia ta perspektyvu rozvytku. Ternopilska oblast [Higher pedagogical education and science of Ukraine: history, present and prospects of development. Ternopil region]. Kyiv: Znannia Ukrainy. 279 p. [in Ukrainian]

Vidomchyi arkhiv Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka [DA TNPU – Departmental archive of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University]

History of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. URL: <http://tnpu.edu.ua/en/about/history/> (data zvernennia: 12.03.2019). [in Ukrainian]

Zasidannia (1990) Zasidannia partkomu [Meeting of the Party Committee]. *Studentskyi visnyk*. Ternopil, 6 berez., 1 [in Ukrainian].

Zvernennia (1990) Zvernennia do deputativ Verkhovnoi Rady Soiuzu RSR [Appeal to deputies of the Supreme Soviet of the USSR]. *Studentskyi visnyk*. 6 berez., 1 [in Ukrainian].

Miroshnychenko, I. H. (1985) Pidhotovka studentiv-fyzykiv do ekspluatatsii navchalnoi elektronnoi aparatury [Preparation of physics students for the operation of educational electronic equipment]. *Radianska shkola*, 8, pp. 93–95 [in Ukrainian].

Nahachevskyi, I. A. (1989). Realizuiemo prohramu «Vchytel» [We implement the program «Teacher»]. *Radianska shkola*, 8, pp. 81–82 [in Ukrainian].

Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchych orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy u m. Kyiv [CSAHAAU – Central State Archives of the Higher Authorities and Administration of Ukraine in Kyiv]. [in Ukrainian].